

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Брикайло Арсен Іванович

УДК 657

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА АУДИТ ПРОЦЕСУ
ВИРОБНИЦТВА: ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА
(НА ПРИКЛАДІ ДП «УКРСПИРТ»
МИШКОВИЦЬКЕ МПД)**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

**АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

Тернопіль – 2019

Дипломною роботою за ОКР «Магістр» є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку та аудиту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Синькевич Надія Іванівна
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя;

Завідувач кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту

О.С. Білоус

Захист відбудеться “24” грудня 2019 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2, ауд. 24.

З дипломною роботою за ОКР «Магістр» можна ознайомитись на кафедрі бухгалтерського обліку і аудиту Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Будь-яке підприємство, здійснюючи свою діяльність або приймаючи рішення щодо її розширення, повинне бути впевнене в його прибутковості. Порівняння витрат і результатів діяльності дозволяє оцінити ефективність роботи підприємства. Без такого порівняння виникають непоправні помилки при виборі економічної політики підприємства, прийнятті важливих управлінських рішень, вибору видів підприємницької діяльності, визначенні оптимальних обсягів і структури випуску продукції (робіт, послуг), а також цін на продукцію (роботи, послуги).

Основний фінансовий результат діяльності підприємства – це прибуток, який є основою і джерелом засобів для його подальшого розвитку. Підвищити прибуток можна, збільшуючи обсяги виробництва або ціни на продукцію (роботу, послугу), що випускається. Однак це не завжди можливо і доцільно. Тому в системі розвитку підприємства в умовах значних економічних обмежень підвищення фінансового результату безпосередньо зв'язано зі зниженням витрат.

Практично на кожному підприємстві існують резерви для зниження витрат до раціонального рівня, що дозволяє домагатися росту економічної ефективності діяльності, підвищення конкурентноздатності. Особливо це стосується галузі постачання, специфікою якої є вузька спеціалізація, короткий операційний цикл та висока трудомісткість.

Чітка побудова бухгалтерського обліку витрат відповідно до змін, що відбуваються в його організації й техніці ведення, підвищує роль обліку як основного засобу одержання достовірної інформації для прийняття економічно обґрунтованих рішень і попереджень ризику у виробничо-господарській діяльності підприємств, у системі оподаткування, у складанні балансу, звіту про фінансові результати, різноманітної фінансової звітності тощо. Управління витратами доцільно у всіх сферах діяльності підприємства й має велике значення та цінність для всіх місць виникнення і центрів витрат.

Вище зазначене обумовлює актуальність і вибір теми випускної роботи. У свій час проблеми обліку витрат досліджувались багатьма вітчизняними економістами. Значну увагу їм приділили у своїх працях А.Рудановський, Р.Вейцман, А.Галаган, І.І.Поклад, А.Маргуліс, В.Івашкевич, С.Сатубалдін, В.Палій, М.Білуха, М.Пушкар, М.Чумаченко, С.Шкарабан, П.Новиченко, І.Басманов, К.Нарибаєв, Ф.Бутинець, Б.Валуєв, С.Голов, З.Гуцайлюк, В.Єфіменко, С.Зубілевич, А.Кузьмінський, М.Кужельний, В.Лінник, Ю.Литвин, В.Пархоменко, В.Сопко, Б.Усач, В.Ткач, М.Ткач та ряд інших авторів.

Заслуговують на увагу роботи таких зарубіжних вчених, як Дж.Нікольсона і Дж.Рорбаха, Г.Емерсона, Ч.Гарісона, Дж.Кларка, Дж.Харріса, Дж.Хіггінса, Ч.Хорнгрена, Р.Друрі, Р. ван дер Віла та ін.

Мета дипломної роботи безпосередньо впливає з її актуальності і заключається в наступному: на основі нормативних законодавчих матеріалів наукової і спеціальної літератури з'ясувати сучасну природу витрат діяльності підприємства в умовах ринкової економіки, обґрунтувати теоретичні і

методичні положень щодо удосконалення системи їх обліку і аналізу.

На основі мети сформовані основні завдання:

- діагностувати принципи організації виробничої діяльності;
- вивчити економічну літературу з питань формування і розподілу витрат підприємства;
- дослідити діючу практику обліку витрат підприємства, що досліджується;
- на основі порівняння теоретичних знань і практики діяльності базового підприємства сформулювати висновки та пропозиції по удосконаленню обліку і практичному використанню контролю та аналізу витрат підприємства.

Предмет дослідження являє собою систему обліку господарських операцій, пов'язаних з виробничим процесом.

Об'єктом дослідження є виробничий процес ДП «Укрспирт» Мишковицьке МПД.

Методологічну основу роботи складають законодавчі акти України, що регулюють порядок формування витрат, теоретичні дослідження економістів у сфері обліку і аналізу, статистична інформація, а також інші матеріали, що відображають різні аспекти управління в цілому і витратами, зокрема.

У процесі дослідження використовувались методи структурного, порівняльного і факторного аналізу, які ґрунтуються на застосуванні статистичних способів оцінки практичного матеріалу.

Проведено комплексне вивчення теоретичних основ сутності і складу витрат підприємств, а також завдання обліку та аналізу в їх інформаційному забезпеченні в умовах становлення ринкових відносин. Досліджено питання формування облікової інформації з урахуванням національних стандартів відображення витрат підприємств.

Практична цінність роботи полягає в розробці рекомендацій щодо удосконалення системи обліку та аналізу витрат діяльності підприємств.

Структура роботи. Дипломна робота складається із вступу, шести розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і задачі дослідження, об'єкт і предмет дослідження, практичне значення отриманих результатів.

У **першому розділі** “**Теоретичні передумови побудови процесу виробництва**” зосереджено основну увагу на економічному змісті та характеристиці процесу виробництва. Визначено особливості функціонування спиртової галузі та її вплив на побудову обліку та аудиту.

У **другому розділі** – “**методика обліку процесу виробництва**” визначено елемент процесу виробництва, внесено рекомендації щодо удосконалення процесу зведення витрат на виробництво та розкрито інформацію про управлінський облік виробничого процесу.

У третьому розділі – “**Організація аналізу та аудиту витрат та собівартості продукції**” досліджено інформаційне забезпечення аналізу собівартості продукції. Розкрито особливості методики аудиту витрат та собівартості продукції.

У четвертому розділі – “**методика аналізу процесу виробництва на ДП «Укрспирт» Мишковицьке МПД**” здійснено загальну оцінку витрат на 1 грн. виготовленої продукції. Проаналізовано динаміку та ефективність витрат за елементами.

У п'ятому розділі – “**Економічне обґрунтування ефективності виробничого процесу**” оцінено показники динаміки, структури витрат за статтями калькуляції та визначення впливу факторів на їх формування, а також впливу факторів на формування витрат.

У шостому розділі – “**Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях**” оцінено стан охорони праці на підприємстві, а також проаналізовано масштаби і розміри витрат та інших наслідків НС, створення та використання суб'єктом господарювання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків НС.

ВИСНОВКИ

У результаті написання дипломної роботи розглянуто та узагальнено організаційно-методологічні аспекти обліку, аналізу і аудиту виробничого процесу, що призвело до отримання наступних результатів:

В економічній літературі питанням вдосконалення обліку й аналізу приділяють велику увагу, однак дуже рідко згадують про внутрішній аудит. Найчастіше мова йде про технологічний контроль, а функції внутрішнього аудиту, як правило, ототожнюються з функціями обліку та контролю. Проте, ми вважаємо, що ефективність бухгалтерського обліку значно підвищилася б за умови використання його даних як головного джерела економічного аналізу. За допомогою аналізу визначають якість використовуваних норм і нормативів, рівень організаційно-технічного розвитку підприємства, ступінь охоплення системою показників усіх сторін діяльності підприємств.

Таким чином, внутрішній аудит виробничих витрат є необхідною передумовою дальшого підвищення ефективності виробництва й зниження собівартості продукції. Між внутрішнім аудитом та іншими видами управлінських функцій існує тісний зв'язок, об'єктивною основою якого є кінцеві перспективні результати виробництва. Факти, розкриті внутрішнім аудитом, є важливим додатковим джерелом інформації для управління. Така інформація дає можливість глибше вивчати характер причин негативних відхилень від нормального ходу виробничого процесу, які часто зустрічаються, та приймати більш ефективні управлінські рішення.

Основним показником виробничої діяльності підприємства є аналіз витрат на 1 грн. продукції. У 2018 році величина сукупних витрат на 1 грн. проданої товарної продукції Мишковицького МПД склала 16,03 грн., що на

1 грн. 17 коп. (6%) менше, ніж за минулі періоди. У сукупності витрати у 2018 році знизились на 2162 тис. грн. У 2018 році це було зумовлене 2-ма факторами: зміною рівня повної собівартості і продажних цін. Внаслідок зниження першої складової у 2018 році на 6 коп. (-8%) вдалося добитися економії у 1058 тис. грн., однак одночасне підвищення ціни реалізації на 4 коп. (4%) зумовило зниження загального рівня витрат на 1104 тис. грн.

Фактичні витрати Мишковицького МПД у 2018 році були на 6384 тис. грн. меншими, ніж у 2017 році, що склало 15% їх зниження. Як наслідок, рівень витрат на 1 дал. випущеної продукції у 2018 році зменшився на 6,40 грн.

Матеріальні витрати впродовж 2018 року знизились на 3831 тис. грн. і склали 14385 тис. грн. відповідно. У 2018 році зниження на 21% супроводжувалося одночасним зменшенням рівня витрат по відношенню до дал. готової продукції на 3,83 грн. Це дозволяє припустити, що рушієм скорочення матеріальних витрат є зниження обсягу випуску.

З метою повнішого виявлення резервів, що впливають на зниження собівартості продукції, проводять її аналіз за статтями калькуляції. Фактичні прямі матеріальні витрати у 2018 році на 3831 тис. грн. меншими, ніж у 2017 році. Питома вага матеріальних витрат у загальній структурі у 2018 році мала тенденцію до збільшення на 6%, а їх величина на 1 калькуляційну одиницю до спаду на 3,83 грн. відповідно. Зниження рівня матеріальних витрат у 2018 році зумовлене зростанням прямих трудових витрат (+9%). Комплексні витрати у 2018 році скоротились на 6,73%, а їх скорочення у собівартості продукції, як і зменшення абсолютної величини протягом 2018 року спричинено, як мінімум, двома чинниками – обсягом виробництва і рівнем витрат на одиницю виготовленої продукції.

Для розрахунку точки беззбитковості необхідно всі витрати поділити на змінні і постійні. Згідно побудованого графіка лінія виручки від реалізації продукції і сукупних витрат Мишковицького МПД ніколи не перетнуться. Але це закономірно і абсолютно логічно. Справа в тому, що точка беззбитковості досягається тоді, коли сума виручки буде більшою від змінних витрат на величину постійних витрат. Інакше кажучи, буде дорівнюватиме нулю.

Виходом з ситуації, що склалася, має стати, в першу чергу, зменшення змінних витрат. Для досягнення точки беззбитковості змінні витрати мають складати 29,31 грн. Звісно, що зменшити відразу змінні витрати з 38,64 грн. до 29,31 грн. (або в 2 рази) є поки що малоймовірним, але спробувати частково зекономити на витратах можна, застосовуючи елементи нормативного обліку.

Іншим необхідним кроком для раціоналізації основної діяльності підприємства повинно стати підвищення ціни реалізації, але для цього необхідний значний попит на готову продукцію. Для того, щоб підприємство працювало на нульовій рентабельності потрібно збільшити ціну реалізації майже вдвічі.

АНОТАЦІЯ

Брикайло А.І. Бухгалтерський облік та аудит процесу виробництва: організація і методика (на прикладі ДП «Укрспирт» Мишковицьке МПД).– Рукопис.

Дипломна робота за спеціальністю 071 - Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019.

Висвітлені питання удосконалення обліку витрат, зниження собівартості продукції та контролю непродуктивних витрат і втрат на підприємствах. Проведено дослідження стану обліку витрат та аудиту, на основі чого визначені напрями його удосконалення. Запропонована методика ведення нормативного обліку за місцями витрат і центрами відповідальності; внесені пропозиції щодо класифікації витрат з урахуванням галузевих особливостей; рекомендовано ведення нормативного обліку використання матеріальних та трудових ресурсів з застосуванням комп'ютерної техніки. Запропоновані рекомендації і пропозиції з організації контролю витрат.

Ключові слова: промисловість, собівартість, бухгалтерський облік, внутрішньогосподарський облік, облік витрат, калькулювання, контроль витрат.

ANNOTATION

Brikajlo A.I. Accounting and audit of the production process: organization and methodology (on the example of SE "Ukrspirt" Myshkovichi MTD) .- Manuscript.

Thesis on specialty 071 - Accounting and taxation. - Ivan Puliuyi Ternopil National Technical University. - Ternopil, 2019.

Issues of improvement of cost accounting, reduction of cost of production and control of unproductive costs and losses at enterprises are covered. The study of the state of cost accounting and audit is conducted, on the basis of which the directions of its improvement are determined. The method of normative accounting of cost centers and centers of responsibility is proposed; suggestions for cost classification based on industry characteristics; it is recommended to keep a record of the use of material and labor using computer equipment. Recommendations and suggestions on cost control organization are offered.

Keywords: industry, cost, accounting, in-house accounting, cost accounting, costing, cost control.